

Slavistika: specializace Polská studia

Verze je platná od 1. 1. 2022.

Státní závěrečná magisterská zkouška

I. Jazykovědná polonistika

Pouze ústně

Zaměření zkoušky a tematické okruhy

1. Synchronní popis jazyka: Posluchač prokáže hlubší znalosti z oblasti stylistiky, teorie spisovného jazyka a jazykové kultury (národní jazyk a jeho teritoriální, sociální a situační útvary, norma – úzus – kodifikace, norma vysoká a užitková, kritéria jazykové správnosti, pojem stylu a klasifikace stylů, funkční styly, žánry řeči, pojem jazykové kultury a její aktuální problémy, hlavní polské kodifikační práce). Samozřejmostí je základní znalost normativní mluvnice polštiny v rozsahu bakalářského studia (fonetický, morfologický, syntaktický, lexikální a sémantický podsystém).

2. Diachronní popis jazyka: posluchač prokáže znalosti z historického vývoje polštiny (od nářečního štěpení praslovanštiny do konce 2. světové války). Předpokládá se hlubší znalost vývoje polské psací soustavy, vývoje hláskosloví, deklinace a konjugace v jednotlivých obdobích, znalost nejdůležitějších staropolských textů a schopnost jejich diachronní analýzy. Do této části zkoušky spadá také přehled polských dialektů (nářeční skupiny a jejich hlavní znaky).

3. Srovnávací pohled na jazyk: posluchač prokáže znalosti o skupině slovanských jazyků se zvláštním zřetelem k jazykům západoslovanských (přehled slovanských jazyků, areálové skupiny slovanských jazyků a jejich charakteristické znaky, místo polštiny v systému slovanských jazyků, kontrastivní pohled na český a polský jazykový systém).

Zestaw pytań (student otrzyma 2 pytania z części a i b; część c wraz z przeglądem gramatyki normatywnej – zob. wyżej – ma charakter uzupełniający):

a) gramatyka historyczna języka polskiego i zarys dialektologii

1. Periodyzacja dziejów języka polskiego i charakterystyka poszczególnych okresów (ogólna charakterystyka zmian językowych, rola czynników zewnętrznych).

Epoka przedpiśmienna (EP):

2. Ogólna charakterystyka systemu wokalicznego EP (stan prastowiański i jego zmiany).

3. Dyspalatalizacja (przegłos) samogłosek przednich.

4. Wokalizacja sonantów.

5. Zanik i wokalizacja jerów.
6. Rozwój długości samogłosek (powstanie opozycji iloczasowej) w EP.
7. Charakterystyka i zmiany systemu konsonantycznego EP.
8. Rozwój systemu deklinacyjnego (rzeczowniki, przymiotniki, zaimki) EP.
9. Rozwój systemu koniugacyjnego EP.
10. Charakterystyka słownictwa EP.

Epoka staropolska:

11. Najważniejsze zabytki językowe ES (charakterystyka).
12. Rozwój systemu ortograficznego ES i pierwsze reformy.
13. Rozwój akcentu w ES.
14. Zanik opozycji iloczasowej i powstanie samogłosek pochyłonych.
15. Rozwój samogłosek nosowych w ES.
16. Zmiany systemu konsonantycznego ES.
17. Rozwój systemu fleksyjnego ES (rzeczowniki, przymiotniki, zaimki, liczebniki, czasowniki).
18. Charakterystyka słowotwórstwa ES.
19. Zmiany w obrębie systemu składniowego ES.
20. Charakterystyka słownictwa ES.

Epoka średniopolska (EŚ):

21. Zmiany fonetyczne EŚ.
22. Rozwój systemu deklinacyjnego EŚ.
23. Rozwój systemu koniugacyjnego EŚ.
24. Charakterystyka słowotwórstwa EŚ.
25. Charakterystyka słownictwa EŚ.
26. Rozwój systemu składniowego EŚ.

Epoka nowopolska (EN):

27. Rozwój systemu ortograficznego i jego ostateczna normalizacja w EN.
28. Zmiany fonetyczne EN.
29. Rozwój systemu fleksyjnego EN.
30. Charakterystyka słowotwórstwa EN.
31. Charakterystyka słownictwa EN.
32. Zmiany w obrębie systemu składniowego EN.
33. Zróznicowanie dialektalne języka polskiego (dialekty i ich najważniejsze cechy, główne cechy języka kaszubskiego).

b) stylistyka i kultura języka

1. Ogólna charakterystyka dyscypliny, historia i korzenie badań stylistycznych.
2. Pojęcie stylu i podział stylów.
3. Norma współczesnego języka polskiego (pojęcie normy językowej, norma wzorcowa i użytkowa, uzus).
4. Kodyfikacja, słowniki i opracowania normatywne.
5. Typologia odmian współczesnego języka polskiego (stratyfikacja polszczyzny).

6. Polszczyzna ogólna, odmiany terytorialne i regionalne.
7. Socjolekty (gwary środowiskowe i zawodowe), gwary miejskie i polonijne.
8. Odmiany oficjalne i nieoficjalne, polszczyzna potoczna.
9. Środki stylistyczne fonetyczne.
10. Środki stylistyczne morfologiczne.
11. Środki stylistyczne leksykalne i frazeologiczne.
12. Środki stylistyczne składniowe
13. Pojęcie stylu funkcjonalnego i style funkcjonalne współczesnej polszczyzny.
14. Charakterystyka stylu potocznego.
15. Charakterystyka stylu retorycznego.
16. Charakterystyka stylu naukowego.
17. Charakterystyka stylu urzędowego.
18. Charakterystyka stylu religijnego.
19. Charakterystyka stylu publicystycznego.
20. Charakterystyka stylu artystycznego.

c) srovnávací pohled na jazyk (tematické okruhy)

1. Skupina slovanských jazyků (v rámci indoevropské jazykové rodiny, rozdělení do větví).
2. Společné a diferenciativní znaky západoslovanských jazyků.
3. Hlavní rysy východoslovanských jazyků.
4. Hlavní rysy jihoslovanských jazyků.
5. Srovnávací a kontrastivní pohled na češtinu a polštinu (dle jednotlivých rovin popisu jazyka, vždy na konkrétních příkladech).

II. Praktický jazyk

Písemná část

Písemný test ověřující úroveň jazykové kompetence a znalost normativní gramatiky současné polštiny. Test je složen z překladových, gramatických a lexikálních cvičení, v nichž posluchač tvoří požadovanou jazykovou formu či strukturu. Součástí testu je také vytvoření vlastního textu (cca 500 slov) podle zadaných parametrů. U textu se hodnotí gramatická správnost, formulační schopnosti a styl. Časový limit: 120 minut. Písemná část se zpravidla koná několik dní před ústní částí (a ostatními součástmi SZZ).

Ústní část

Součástí ústní části je diskuse o celkové úrovni písemného testu i jeho jednotlivých součástech. Na základě předchozí přípravy musí být posluchač schopen nejen opravit chyby, kterých se v testu dopustil, ale také vysvětlit jejich příčiny.

Ověření komunikační kompetence zkoušeného. Tato část zkoušky se skládá z krátké monologické výpovědi na zadané téma a následného krátkého rozhovoru se zkoušejícími. Hodnotí se tyto aspekty ústního projevu: základní komunikační dovednosti (porozumění, schopnost verbalizace tématu, schopnost vést dialog, plynulost projevu), gramatická správnost, slovní zásoba, styl, výslovnost a intonace. Požadovaná úroveň: C1.

Zestaw tematów:

- Człowiek: dane personalne; przynależność narodowa; znajomość języków; wygląd zewnętrzny, osobowość; uczucia i emocje; upodobania.
- Rodzina: członkowie rodziny; relacje i problemy w rodzinie; konflikty międzypokoleniowe; uroczystości rodzinne.
- Życie codzienne: rutyna; styl życia; sposoby spędzania wolnego czasu; przedmioty codziennego użytku; uczestnictwo w kulturze.
- Sport: dyscypliny i sprzęt sportowy; negatywne tendencje w sporcie; popularni sportowcy.
- Mieszkanie: rodzaje pomieszczeń; wyposażenie; wynajmowanie / kupowanie domu / mieszkania, koszty z tym związane.
- Miejsca: instytucje użyteczności publicznej (bank, urząd, biblioteka, sąd, dworzec etc.); orientacja w terenie; miasto a wieś; mieszkanie na przedmieściach; zabudowania miejskie, wiejskie.
- Podróże i środki transportu: środki komunikacji; baza noclegowa (hotel, motel, camping, pensjonat etc.); biura podróży i wycieczki; dokumenty i przedmioty niezbędne w podróży; turystyka indywidualna i grupowa; atrakcje turystyczne (w tym: ciekawe destynacje związane z Polską); komunikacja krajowa i międzynarodowa.
- Praca: profesje; miejsce pracy; płace; warunki zatrudnienia; rozmowa kwalifikacyjna; rynek pracy i problemy z nim związane (bezrobocie); prawo pracy (warunki pracy, umowy); organizacja pracy, korespondencja służbowa.
- Edukacja: system edukacji; rodzaje szkół; kierunki studiów; stopnie naukowe i administracyjne; system egzaminowania; życie i problemy szkoły; przedmioty i system oceniania; szkoła kiedyś a szkoła przyszłości.
- Żywnienie: artykuły spożywcze; dania, posiłki, napoje; kuchnia i jej przestrzeń; lokale gastronomiczne, tradycje kulinarne; dieta i zdrowa żywność; kuchnia polska.
- Zakupy i usługi: rodzaje sklepów; towary; reklama i marketing; miary, wagi, rozmiary; punkty usługowe; pieniądze i płatności; zakupy przez Internet.
- Zdrowie i higiena osobista: samopoczucie; części ciała; stan zdrowia; choroby; wizyta u lekarza; zdrowy styl życia i profilaktyka; uzależnienia; choroby XXI wieku; system opieki zdrowotnej.

- Środowisko naturalne: klimat i pory roku; pogoda; świat natury (rośliny i zwierzęta); ochrona przyrody i problemy ekologiczne.
- Państwo i społeczeństwo: uroczystości państwowe; tożsamość; emigracja; wiedza o kraju kierunkowym; problemy społeczne i polityczne XXI wieku; religijność; stereotypy i uprzedzenia; polityka; ustroje polityczne i formy władzy; aktualności polityczne.
- Media, nauka i technika: wpływ mediów na życie człowieka; sieci społecznościowe; rozwój nowych technologii i problemy z tym związane; nauka kiedyś vs. nauka dziś.
- Kultura: dziedziny kultury; wydarzenia kulturalne; uczestnictwo w kulturze; twórcy kultury; kultura Polski; tradycje i obyczaje.

III. Literárněvědná polonistika a kulturní studia

Pouze ústně

Posluchač prokáže znalost současné polské literatury a kultury od 80. let 20. století do současnosti, a to včetně příslušného institucionálního a společenského kontextu a recepce v českém (případně i slovenském) prostředí. Předpokládá se znalost reprezentativních autorů a děl, která je podložena mj. četbou příslušných literárních textů. Student proto před zahájením zkoušky předloží komisi seznam relevantní četby (včetně bibliografických údajů). Zkouška dále ověřuje základní orientaci v problematice česko-polských vztahů, především v oblasti kultury, literatury a literární vědy.

Zestaw pytań (student otrzyma dwa pytania):

1. Wielcy Mistrzowie (Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Tadeusz Różewicz, Zbigniew Herbert).
2. Poezja polska w ostatnich dwóch dekadach XX wieku.
3. Tzw. „pokolenie bruLionu“ (nurt o'harystyczny, klasycyzujący i awangardowy).
4. Polska proza po 1989 roku. Nostalgie w prozie lat dziewięćdziesiątych.
5. Współczesna polska proza fantastyczna. Twórcy i adaptacje filmowe.
6. Nagrody literackie po 1989 roku i najważniejsi laureaci.
7. Olga Tokarczuk, laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie literatury (2018).
8. Fenomen polskiego reportażu. Klasycy i nowe nazwiska.
9. Problematyka stosunków polsko-żydowskich w literaturze polskiej po 1989 roku.
10. Najgłośniejsze literackie nazwiska ostatnich lat, adaptacje teatralne i filmowe najnowszych dzieł literackich.

11. Polski teatr w początkach XXI wieku. Twórcy i tematy.
12. Polskie kino w początkach XXI wieku. Twórcy i nagrody filmowe.
13. Polska literatura i kultura w Internecie – polecane portale (polskie i czeskie).
14. Czescy tłumacze literatury polskiej. Antologie polskiej poezji w Republice Czeskiej.
15. Polacy o Czechach i Czesi o Polakach: obraz sąsiadów w literaturze, mity i stereotypy.
16. Śladami wybitnych Czechów w Polsce. Śladami Polaków w Pradze.
17. Tradycje polskiej bohemistyki literaturoznawczej i czeskiej polonistyki literaturoznawczej

IV. Společný slavistický základ

Pouze ústně

IVa. Staroslověnština – četba a morfologická analýza krátkého úryvku staroslověnského textu, vznik nejstaršího slovanského spisovného jazyka, význam velkomoravské mise pro slovanské písemnictví.

IVb. Ostatní slavistické kurzy – student si z celého seznamu vylosuje pouze jednu reprezentativní otázku (všechny vycházejí výhradně z učiva povinných kurzů).

Otázky z dějin myšlení o jazyce:

1. Periodizace dějin myšlení o jazyce (jednotlivá období a jejich stručná charakteristika; lingvistická paradigmata).
2. Jazyky přirozené a umělé (příklady umělých jazyků a jejich charakteristika, výhody a nevýhody umělých jazyků; lingua franca, pidgin, kreolské jazyky).
3. Teorie o vzniku jazyka (monogenetické a polygenetické teorie, Hockettova teorie).
4. Strukturalismus v jazykovědě (charakteristika, základní postuláty a metody; Pražský lingvistický kroužek – představitelé, teze, nejvlivnější teorie).
5. Moderní přístupy ke zkoumání jazyka (kognitivní jazykověda, kořeny, základní postuláty, představitelé, oblasti výzkumu).

Areálové otázky:

6. Střední Evropa: příklady koncepcí (přístupy k vymezení hranic areálu)
7. Střední Evropa z hlediska jazykového (jazyková situace v areálu)
8. Střední Evropa jako téma v literatuře (středoevropský fenomén v tvorbě vybraných autorů – s důrazem na období po roce 1945)

9. Vybrané přírodní, ekonomicko-sociální a institucionální aspekty hospodářského rozvoje střední Evropy.

10. Co to jsou mentální mapy a jak se promítají do našeho vnímání pomezí oblastí různých evropských regionů (např. pomezí střední Evropy a Balkánu / střední a východní Evropy apod.)? Popište vzájemnou interakci mezi reálnou politikou a symbolickými geografiami, jichž jsou mentální mapy součástí.

11. Charakterizujte a kontrastujte stereotypní obrazy střední Evropy na straně jedné a Balkánu nebo východní Evropy na straně druhé. Na základě čeho se utvářejí a utvářejí?

12. Na příkladu střední, východní či jihovýchodní Evropy (nebo některé jejich části), popište podobu a vzájemnou interakci mezi "hetero-images" (heteropřestavy/obrazy cizího) a "auto-images" (autopředstavy/obrazy sebe sama), jež se k nim pojí.

Otázky z literární komparatistiky a genologie:

13. Základní přístupy komparatistického výzkumu. Biliterárnost, polyliterárnost, vyšší srovnávací literární celky, světová literatura (pojem a koncepce).

14. Tradice a současnost literární genologie a její základní terminologie. Obecná problematika žánru, tradiční druhová triáda a pomezí (hybridní) žánry.

Otázka z Kulturního cestovního ruchu:

15. Vymezení kulturního cestovního ruchu a jeho vztah k formám cestovního ruchu. Kulturní zdroje využitelné pro cestovní ruch a jejich typologie, příklady segmentů kulturního cestovního ruchu (včetně příkladů konkrétní atraktivity cestovního ruchu). Dopady nových trendů v poptávce cestovního ruchu na kulturní cestovní ruch.

Obhajoba magisterské diplomové práce

Diplomant se předem seznámí s posudky práce, které vypracovali školitel a oponent (v ISu nejpozději 5 pracovních dnů před obhajobou). Obhajoba má následující podobu:

- a) stručné představení cílů a výsledků práce (ideálně v podobě powerpointové prezentace, délka vystoupení cca 5 minut);
- b) obhajoba práce na základě připomínek a otázek obsažených v posudcích (lze je zahrnout i do výše zmíněné prezentace, případně si je přinést vytištěné);
- c) reakce na případné dotazy vzešlé z diskuse se členy komise.